

[opis]

Podręcznik „Statystyka społeczna. Procesy społeczne, źródła danych i metody analizy” jest poświęcony metodom analizy ilościowej społecznych aspektów procesów ekonomicznych i demograficznych oraz polityki publicznej. Badania procesów społecznych zajmują poczesne miejsce we współczesnej ekonomii, a ich wyniki stanowią cenne źródło informacji dla instytucji publicznych. Znaczenie analiz zjawisk i procesów społecznych wzrosło szczególnie w ostatnich kilkunastu latach, czego wyrazem są z jednej strony priorytety badawcze instytucji Unii Europejskiej (zwłaszcza Biura Statystycznego UE – Eurostatu) i organizacji międzynarodowych (przede wszystkim Organizacji Narodów Zjednoczonych i Banku Światowego), z drugiej zaś – nagrody Nobla w dziedzinie ekonomii przyznane A. Senowi, J. Stiglitzowi, A. Deatonowi oraz A. Banerjeemu, E. Duflo i M. Kremerowi. W Polsce znaczący rozwój badań poświęconych zjawiskom i procesom społecznym nastąpił wraz z odchodzeniem od gospodarki centralnie planowanej. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej narzuca nowe wymagania zarówno w zakresie organizacji badań, jak i zakresie analiz prowadzonych na ich podstawie.

Autorzy podręcznika wychodzą z założenia, iż informacje na temat zjawisk i procesów społecznych powinny być przedstawiane odbiorcom w formie możliwie precyzyjnej, co nie tylko zachęca, ale wręcz zmusza do sięgnięcia po metody analizy ilościowej. Ich stosowanie wymaga jednak korzystania z odpowiednich danych oraz metod analizy rozpatrywanych zjawisk i procesów. Triada: zjawiska i procesy społeczne, dane, metody analizy opisuje zwięźle podejście badawcze zaproponowane w tej książce. Jednocześnie intencją Autorów było ukazanie statystyki społecznej jako elementu systemu instytucji publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem Polski i Unii Europejskiej. Omawiane zagadnienia są ilustrowane przykładami empirycznymi – podręcznik ma dostarczać informacji o określonych aspektach zmian społecznych dokonujących się w Polsce i Europie. Autorom podręcznika zależy jednocześnie, aby przy przedstawianiu określonych miar i sposobów ich wykorzystania w analizie poszczególnych obszarów warunków życia pokazać także, jak dochodzimy do określonych miar, czyli zapoznać Czytelników z metodami ich wyznaczania. Konieczne jest także podkreślenie, że analizy różnych aspektów warunków życia ludności są dokonywane przede wszystkim z punktu widzenia oceny poziomu zaspokojenia potrzeb ludności.

Podręcznik został przygotowany przede wszystkim z myślą o studentach kierunków ekonomicznych – zarówno dziennych, jak i zaocznych. Mogą, a nawet powinni korzystać z niego także studenci innych kierunków. Co więcej, wiedza o stosowanych w statystyce społecznej pojęciach, źródłach danych i podstawowych metodach analizy powinna stanowić punkt wyjścia dla badaczy różnych zjawisk i procesów społecznych. Podręcznik przeznaczony jest też dla pracowników instytucji zajmujących się polityką społeczną oraz pracowników urzędów statystycznych. Ocena efektywności prowadzonej polityki społecznej wymaga umiejętności stosowania odpowiednich metod ilościowych. Podręcznik ułatwi także czytelnikowi orientację w zagadnieniach związanych z koniecznymi reformami modelu polityki społecznej w Polsce i Europie, a także zrozumienie przesłanek ich wprowadzania.

[autor]

Redakcja naukowa Tomasz Panek

Profesor nauk ekonomicznych od 1995 r. Kierownik Zakładu Statystyki Stosowanej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie od 1991 r. Sprawowane funkcje: Członek Rady Redakcyjnej „Statistics in Transition”, Przewodniczący Rady Dydaktyczno-Programowej Kierunku MIESI, Członek Naukowej Rady Statystycznej GUS, Członek Komitetu Statystyki i Ekonometrii Polskiej Akademii Nauk, członek w wielu towarzystwach naukowych (Polskie Towarzystwo Statystyczne, International Statistical Institute, International Association of Survey Statisticians).
Zainteresowania badawcze: ubóstwo i wykluczenie społeczne oraz nierówności, poziom i jakość życia, rozkłady i modele dochodów, pomiar poziomu zamożności gospodarstw domowych, systemy wskaźników społecznych, metodyka badań statystycznych, metody wielowymiarowej analizy porównawczej.

[spis]

Przedmowa

Tomasz Panek

1. Przedmiot, źródła danych i metody statystyki społecznej

Jan Kordos, Adam Szulc

- 1.1. Obszar badawczy statystyki społecznej
- 1.2. Źródła danych w statystyce społecznej
 - 1.2.1. Rodzaje źródeł danych
 - 1.2.2. Porównywalność danych pochodzących z różnych źródeł
 - 1.2.3. Sposoby zbierania danych
- 1.3. Poziomy terytorialne statystyki społecznej
 - 1.3.1. Podział regionalny Unii Europejskiej
 - 1.3.2. Podstawy statystyki regionalnej w Unii Europejskiej
- 1.4. Statystyka społeczna w badaniach Eurostatu
 - 1.4.1. Statystyka społeczna jako część Europejskiego Systemu Statystycznego
 - 1.4.2. Zakres statystyki społecznej Unii Europejskiej
 - 1.4.3. System wskaźników lejkenowskich

2. Podstawowe badania społeczne statystyki publicznej w Polsce

Jan Kordos, Tomasz Panek

- 2.1. Statystyka społeczna w Polsce do 1989 r.
- 2.2. Próba integracji badań gospodarstw domowych do roku 1992
- 2.3. Spisy ludności
 - 2.3.1. Spis ludności i mieszkań w 2011 r.
 - 2.3.2. Spis ludności i mieszkań w 2021 r.
- 2.4. Badania migracji zagranicznych ludności
- 2.5. Rejestry administracyjne jako źródła danych statystycznych
- 2.6. Badania budżetów gospodarstw domowych
 - 2.6.1. Zmiany metodologiczne w badaniach budżetów gospodarstw domowych
 - 2.6.2. Realizacja badania budżetów gospodarstw domowych w 2018 r.
 - 2.6.3. Badania modułowe
- 2.7. Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)
 - 2.7.1. Metodologia badania
 - 2.7.2. Realizacja badania w czwartym kwartale 2019 r.

- 2.7.3. Badania modułowe
- 2.8. Badania warunków życia
 - 2.8.1. Badania warunków życia w latach 1997–2003
 - 2.8.2. Badanie dochodów i warunków życia (EU-SILC)
 - 2.8.3. Badanie EU-SILC w Polsce
- 2.9. Badania zdrowia ludności
 - 2.9.1. Dotychczasowe badania zdrowia ludności w Polsce
 - 2.9.2. Badanie stanu zdrowia ludności Polski w 2014 r.
- 2.10. Badania wykorzystania czasu
 - 2.10.1. Dotychczasowe badania wykorzystania czasu w Polsce
 - 2.10.2. Badanie wykorzystania czasu w 2013 r.
- 2.11. Badanie spójności społecznej
 - 2.11.1. Dotychczasowe badania spójności społecznej
 - 2.11.2. Badanie spójności społecznej w 2015 r.
- 2.12. Inne badania społeczne

3. Zmiany demograficzne – pomiar procesów i ocena skutków społeczno-ekonomicznych

Irena E. Kotowska, Wiktoria Wróblewska, Anita Abramowska-Kmon, Paweł Strzelecki

- 3.1. Podstawowe procesy demograficzne – definicje, źródła danych, pomiar
- 3.2. Struktury demograficzne ludności
 - 3.2.1. Struktura ludności według płci i wieku, proces starzenia się populacji
 - 3.2.2. Struktura ludności według stanu cywilnego
 - 3.2.3. Struktury ludności według miejsca zamieszkania
- 3.3. Zmiany procesu reprodukcji ludności – wybrane syntetyczne mierniki natężenia procesu
- 3.4. Rodność i płodność populacji
- 3.5. Umieralność i trwanie życia
- 3.6. Migracje ludności
- 3.7. Rodziny i gospodarstwa domowe
- 3.8. Przemiany demograficzne w Polsce po 1989 r. i ich konsekwencje demograficzne, ekonomiczne i społeczne
 - 3.8.1. Płodność i zawieranie małżeństw
 - 3.8.2. Trwanie życia i umieralność
 - 3.8.3. Dynamika ludności, starzenie się ludności i dynamika zasobów pracy w Polsce – wyniki prognozy ludności rezydującej
 - 3.8.4. Zmiany liczby i struktury gospodarstw domowych
 - 3.8.5. Wybrane społeczno-ekonomiczne konsekwencje zmian struktur wieku ludności

4. Jakość życia

Tomasz Panek

- 4.1. Jakość życia – podejście koncepcyjne
 - 4.1.1. Podejście skandynawskie
 - 4.1.2. Podejście amerykańskie
 - 4.1.3. Zintegrowane podejścia do koncepcji jakości życia
 - 4.1.4. Koncepcja pomiaru jakości życia w Europejskim Systemie Statystycznym
 - 4.1.5. Koncepcja pomiaru jakości życia OECD
 - 4.1.6. Podejście możliwości
- 4.2. Diagnozowanie potrzeb
 - 4.2.1. Potrzeby indywidualne a potrzeby społeczne
 - 4.2.2. Dziedziny życia w badaniach jakości życia
- 4.3. Pomiar jakości życia

- 4.3.1. Wskaźniki społeczne
- 4.3.2. Systemy wskaźników społecznych
- 4.3.3. Wskaźniki złożone
- 4.4. Poziom i jakość życia w Polsce w 2018 r.
- 4.4.1. Charakterystyka danych i założenia analizy
- 4.4.2. Jakość życia

5. Dochód i konsumpcja

Adam Szulc

- 5.1. Mierniki zamożności gospodarstw domowych
- 5.1.1. Dochód bieżący i wydatki konsumpcyjne
- 5.1.2. Porównywalność dochodów i konsumpcji między gospodarstwami domowymi – skale ekwiwalentności
- 5.2. Metody analizy rozkładu dochodów i wydatków
- 5.2.1. Rozkłady kwantylowe
- 5.2.2. Krzywa Lorenza i indeks Giniego
- 5.2.3. Estymacja funkcji gęstości i dystrybuanty dochodów
- 5.3. Zachowanie konsumenta i pomiar zamożności
- 5.3.1. Wpływ struktury wydatków na zmiany kosztów utrzymania
- 5.3.2. Krzywe Engla jako narzędzie analizy postępowania konsumenta
- 5.3.3. Obliczanie skal ekwiwalentności za pomocą oszacowań kompletnego modelu popytu

6. Ubóstwo i wykluczenie społeczne

Tomasz Panek

- 6.1. Ubóstwo i wykluczenie społeczne – dylematy definicyjne
- 6.1.1. Istota ubóstwa i wykluczenia społecznego
- 6.1.2. Sposób pojmowania ubóstwa
- 6.1.3. Sposób pomiaru ubóstwa
- 6.1.4. Kryteria ubóstwa
- 6.1.5. Wymiar czasowy ubóstwa
- 6.2. Metody identyfikacji ubogich i wykluczonych społecznie
- 6.2.1. Metody wyznaczania granicy ubóstwa w ujęciu klasycznym
- 6.2.2. Metody identyfikacji ubogich w ujęciu wielowymiarowym
- 6.3. Metody analizy ubóstwa i wykluczenia społecznego
- 6.3.1. Podejście klasyczne
- 6.3.2. Podejście wielowymiarowe
- 6.4. Metody analizy zmian ubóstwa i wykluczenia społecznego w czasie
- 6.4.1. Charakter ubóstwa
- 6.4.2. Mobilność gospodarstw domowych ze względu na przynależność do sfery ubóstwa
- 6.5. Ubóstwo w Polsce w latach 2014–2018
- 6.5.1. Charakterystyka danych i założenia analizy
- 6.5.2. Zasięg i głębokość ubóstwa
- 6.5.3. Zmiany w sferze ubóstwa
- 6.5.4. Trwałość ubóstwa

7. Rynek pracy

Irena E. Kotowska, Katarzyna Saczuk, Paweł Strzelecki

- 7.1. Podstawowe definicje i źródła informacji
- 7.2. Pomiar i metody analizy

- 7.2.1. Aktywność zawodowa i podaż pracy
- 7.2.2. Zatrudnienie i popyt na pracę
- 7.2.3. Bezrobocie
- 7.2.4. Eliminacja wahań sezonowych
- 7.2.5. Metoda przepływów
- 7.3. Migracje zarobkowe i ich skutki dla rynku pracy
- 7.4. Wynagrodzenia

8. Zdrowie i nierówności społeczne w zdrowiu

Wiktoria Wróblewska

- 8.1. Wielowymiarowość koncepcji i różne ujęcia zdrowia
 - 8.1.1. Ujęcie biomedyczne
 - 8.1.2. Ujęcie biopsychospołeczne
 - 8.1.3. Ujęcie społeczno-ekologiczne
- 8.2. Pomiar zdrowia i niesprawności
 - 8.2.1. Chorobowość i zapadalność
 - 8.2.2. Samoocena stanu zdrowia
 - 8.2.3. Pomiar i klasyfikacje ograniczeń funkcjonalnych
 - 8.2.4. Pomiar jakości życia warunkowanej stanem zdrowia
 - 8.2.5. Miary utraconych lat życia w związku z umieralnością
 - 8.2.6. Wybrane wyniki badań w zakresie zdrowia i niepełnosprawności w Polsce
- 8.3. Nowe podejście do pomiaru stanu zdrowia populacji – sumaryczne miary stanu zdrowia
 - 8.3.1. Ogólny model zmian w zdrowiu w okresie wzrostu trwania życia i starzenia się populacji
 - 8.3.2. Typologia sumarycznych miar stanu zdrowia populacji
 - 8.3.3. Przykłady sumarycznych miar trwania życia w zdrowiu
 - 8.3.4. Lata życia skorygowane niesprawnością (DALY)
 - 8.3.5. Lata życia skorygowane ze względu na jakość (QALY)
- 8.4. Nierówności społeczne a ocena stanu zdrowia
 - 8.4.1. Społeczno-środowiskowe uwarunkowania stanu zdrowia
 - 8.4.2. Pomiar nierówności społecznych w stanie zdrowia
 - 8.4.3. Współczynnik koncentracji oraz krzywa koncentracji zdrowia
 - 8.4.4. Regresyjne indeksy nierówności
 - 8.4.5. Indeks różnic
 - 8.4.6. Wskaźnik ryzyka populacyjnego

9. Edukacja

Agnieszka Chłoń-Domińczak

- 9.1. Definicje, klasyfikacje i źródła danych
 - 9.1.1. Obszary badawcze w statystyce edukacji – perspektywa międzynarodowa i krajowa
 - 9.1.2. Źródła danych
- 9.2. Uczestnicy i zasoby systemów edukacji
 - 9.2.1. Uczestnicy i uczestnictwo w systemie edukacji
 - 9.2.2. Zasoby systemu edukacji oraz nakłady na edukację
 - 9.2.3. Osiągnięty poziom wykształcenia oraz efekty edukacji
- 9.3. Edukacja i kapitał ludzki w Polsce w świetle danych statystycznych w latach 2008–2019

10. Gospodarowanie czasem

Ilona Błaszczak-Przybycińska, Marta Marszałek

- 10.1. Cel i istota badań gospodarowania czasem

- 10.1.1. Czas jako czynnik gospodarowania
- 10.1.2. Cele badań budżetów czasu
- 10.2. Badanie budżetów czasu w Polsce w świetle badań europejskich
 - 10.2.1. Organizacja badania
 - 10.2.2. Kategorie grupowania czynności w badaniu budżetu czasu
 - 10.2.3. Sposób analizy budżetów czasu
- 10.3. Wycena wybranych elementów gospodarowania czasem
 - 10.3.1. Wycena czasu pracy domowej
 - 10.3.2. Wycena produkcji domowej
 - 10.3.3. Wycena czasu wolnego
- 10.4. Gospodarowanie czasem oraz wycena pracy domowej w Polsce
 - 10.4.1. Gospodarowanie czasem – wyniki badań
 - 10.4.2. Wycena wartości pracy domowej w Polsce w 2013 r.

11. Metody oceny polityki społecznej

Adam Szulc

- 11.1. Rozkład świadczeń
- 11.2. Błędy w dystrybucji świadczeń – błąd wykluczenia i nieszczelności systemu
- 11.3. Krzywe i współczynniki koncentracji
- 11.4. Wpływ świadczeń na zmiany nierówności dochodowych
- 11.5. Wpływ świadczeń na ubóstwo dochodowe
- 11.6. Profile społeczno-demograficzne odbiorców świadczeń
- 11.7. Rozszerzona analiza polityki społecznej – rachunek zysków i kosztów

Bibliografia

Indeks rzeczowy